

Cikkünk szerzője október 30-án, az Etes mellett talált medvenyomokkal –
Fotó: Komka Péter

Medvekonferenciától medvetámadásig

Ez évben bebizonyosodott, hogy Nógrádba visszatelepült az európai barna medve, legalább két helyre, a Karancs-hegységbe és peremvidékeire, illetve a megye északnyugati, a Heves-Borsodomszög határos részére. A Salgótarján mellett illegálisan elejtett példány, a vadkamerás felvételek, a lefotózott talpnyomatok és az elpusztult juhokon talált fog-, illetve karomnyomok alapján öt-nyolc példány előfordulása bizonyosodott be csak 2014-ben. Néhányan közülük egészen biztos, hogy állandóan a határ innenső oldalán tartózkodnak. Tudósításnak indult ez a cikk, mégis két hét eseményeit foglalja össze: ennyi idő telt el a medvekonferenciára, három különböző helyszínen medvenyomok fellelése, valamint a jelenlegi határokon belül az első medvetámadás között.

Októberben a Nógrád Megyei Körményhivatal Földművelésügyi Igazgatósága konferenciát szervezett Salgótarjánban. A rendezvényre a szakhatóság meghívta a Bükki és a Duna-Ipoly Nemzeti Park, a vadgazdálkodási felsőoktatás, a Földművelésügyi Minisztérium mun-

katársait, az agrár- és a vadászkamara szakembereit, a medve-előfordulásnak leginkább kitett önkormányzatok és vadászárságok képviselőit, az ezeken a területeken dolgozó hivatásos vadászokat, mezőőröket és természetvédelmi felügyelőket is.

A konferencián Szemethy László, a gödöllői Szent István Egyetem Vadvilág Megőrzési Intézetének docense előadásában úgy fogalmazott: „Innentől csak idő kérdése, hogy mikor okoz kárt a medve.” Nos, erre elég volt két hét.

Mivel a gyarapodó észlelések bizonyítják a faj terjeszkedését, a medve jelenléte a jövőben még további konfliktusok forrása lehet. Fokozottan védett fajról, mindenevő táplálkozásmódja ellenére igazi csúcsragadozóról van szó, amely nem lőhető, tehát a vadgazdálkodásra jogosultak nem felelhetnek az általa okozott kárért sem. Viszont az is tisztázatlan, hogy Magyarországon ki viseli majd a következményeket.

A konferencia első előadásában a jelen sorok írója, *A-Faragó Zoltán* újságíró, a megyei vadászkamara kulturális bizottságának elnöke foglalta össze a barna medve nőgrádi előfordulásának fellelhető adatait. Ezek szerint a megye területén a XIX. század közepétől az 1990-es évek második feléig egyetlen bizonyított előfordulásról tudunk: 1938. október 18-án Bárna és Mátraszele között megebezték egy példányt, amely pár nappal később Erdőköves és Pétervására között került

ájával kezdte előadását. Az anyamedve 30–35 életéve alatt 6–10 almot vet, átlagosan 1–3 bocscsal. A fiatalok legfeljebb fele éri meg a felnőtt kort, az egyik fő veszélyt éppen a kifejlett kan medvék jelentik rájuk: megölik a bocscokat, hogy a kicsinyeit elvesztő nőtényt mielőbbi párosodásra késztessek. A fiatalok átlagosan két évig maradnak az anyjukkal.

Az állomány túlszorodott Szlovákiában, ami nem csak a faj terjeszkedését okozza, hanem jellemzően csökken miatta az egyedek testmérete is: az Északi-Kárpátokban régen 450 kilós kan medvéket is elejtettek, de ma már mutatónak sincs ekkora példány. A teljes európai állomány 60–70 ezer egyed között lehet, az állománysűrűség Oroszország és Skandinávia gyéren lakott, erdős részein a legnagyobb. A Kárpátokban összesen mintegy 10 ezer medve él, a legtöbb Erdély déli és keleti tájain, illetve az Alacsony- és a Magas-Tátra erdeiben.

A fajjal való találkozás egyfajta lélektani felkészülést igényel, mert a medve nem fél semmitől, kiabálással nem ijeszthető el, másodpercenként 17 méter megtételére képes, elfutni sem lehet előle, ráadásul fára is sokkal jobban mászik, mint az ember. A medve élőhelyein tanúsított megfelelő óvatossággal azonban elkerülhetők a veszélyes helyzetek. Találkozás esetén az ember háttizsákját, élelmiszereit letéve, óvatosan hátrájljon el a medve közeléből, közben pedig kerülje a szemkontaktust, mert azt az állat kihívásnak veheti. Az erdőn célszerű némi zajt csapva járni, hogy a medvét ne lepje meg az ember közeledése.

Gombkötő Péter elmondta: Európában 1972 és 2002 között 36 halálos medvetámadás történt, ebből 24 Romániában, de nem csak a nagy állománysűrűség miatt: a medvét ott rendszeresen vadásszák is, így sebzett egyed támadására több az esély. A Felvidéken viszont az 1900-as évek eleje óta nem történt halálos kimenetelű medvetámadás.

A szlovák statisztika szerint a legveszélyesebbek a bocscos anyamedvék, a nem végzetes támadások 46 százaléka írható a rovásukra. A vadászat közben történt sérülések aránya 20 százalék körüli. (Nem csak medve sebzése esetén, előfordulhat utánkeresés vagy hajtás közben is.) Az adatok szerint szinte minden medvetámadás húsz méternél közelebről történik, egy esetről tudni, amikor a bocscos anyamedve 150 méteren túli távolságból rontott az emberre. Szlovákiában a konfliktusok száma 2004 óta megritkult, ugyanis amerikai példára az élőhelyeken a hulladékot medvebiztosították, a lakosság körében pedig jelentős mértékű felvilágosító munkát végeztek.

Bacsa Béla az áprilisban észlelt anyamedve gipszel kiöntött nyomával – A szerző fotója

Elhullott juh medve harapásnyomaival november 9-én, Karancseszeli-Lászlóvölgyben

Szemethy László előadásában elmondta: az ember környezetébe a környező élelemforrások vonzzák a többnyire fiatal medvéket, az állomány-sűrűség is mindig a hozzáférhető táplálék mennyiségétől függ. A régebbi kutatási eredmények ma már bizonytalanok, a medve lényegesen kisebb élőhellyel is beéri, mint azt korábban feltételezték. Az európai barna medve életmódjáról kifejtette, hogy nem alszik igazi téli álmot, zavarás esetén könnyen felébred, enyhén egyes példányok végig aktívak maradnak. Mivel ilyenkor is táplálékot kell szerezniük, még több az esély a konfliktusok kialakulására. Hozzátette: Európában a medve nem vadászik emberre, de Észak-Amerikából ismertek ilyen esetek. A menhelyeken élők már soha nem kerülhetnek vissza a természetbe, mert az embertől nem félnek, csúcsragadozóként tudják, hogy senki és semmi nem lehet ellenfelük. Magyarország jelenleg az elterjedési terület peremén található, hasonló helyzetben van Csehország is, ahová szintén most vándorolnak vissza a túlszaporodott kárpáti barna medvék. Az is feltételezhető, hogy a bizonyítható előfordulások mellett egyes példányok észrevétlenül tartózkodnak egy-egy élőhelyen. Ennek megfelelően az állománybecslések eredményei – persze nem csak a medvék esetében – erősen megkérdőjelezhetők. Az USA-ban egy nemzeti parkban csalétket raktak ki a medvék számára, amiket szögesdróttal kerítettek körbe – mondta. A fennakadt szörslák genetikai elemzése azt bizonyította, hogy a területen kétszer annyi medve él, mint amennyit a becslések alapján feltételeztek! Az előadó szolt arról, hogy szlovákiai állomány és az állandó megtelepedésre alkalmas hazai élőhelyek, a Börzsony, a Mátra, a Bükk közötti zöld folyosókat a medvék jól kihasználják terjeszkedésük során. Magyarországon is egyre gyakrabban kell számítani károkozásukra, a juhok, a kecskék és a méhkapitárok lehetnek a legnagyobb veszélyben. Szlovákiai tapasztalatok szerint leggyakrabban juhok az áldozatok a káresek több mint 80 százalékában, ló és szarvasmarha elpusztítása 11 százalék körül alakul, a maradék kár főleg kukoricában és gyümölcsösökben keletkezik. Szlovákiában évente 47 ezer eurót fizetnek ki kártérítésre, ami nagyjából 15 millió forint. Ez az összeg, ha már a faj megóvásáról van szó, jelentéktelen.

A vaddisznó és az aranyakál esetében az utóbbi években láttuk, hogy egyes fajok milyen állománygyarapodásra képesek. A medve esetében nem valószínű, hogy előfordulhat ilyesmi, és erre az eshetőségre nem is készül fel senki. Mivel Magyarországra Szlovákiából érkeznek a medvék, fontos az együttműködés a két ország között. Ennek keretében

szerepet kap az ismeretterjesztés, az oktatás, a kommunikáció, de a legfontosabb a megelőzés.

Ha a medve megtapasztalja, hogy valahol könnyen jut táplálékhoz, onnan már nehéz elriasztani, problémás egyed lesz belőle – mondta az előadó. A nyájak mellett a nagy testű őrző-védő kutyák alkalmazása inkább a farkasok ellen hatásos, mert a medve nem fél tőlük. A kerítések építése, a villanypásztorok telepítése jó megoldás, de ezek karbantartása, működtetése sem hanyagolható el, mert a ragadozók még azt is képesek időnként ellenőrizni, hogy áram alatt van-e a vezeték.

A kártérítés helyzetéről kifejtette: az egymáshoz hasonló szlovák és román szabályozás szerint a vadkárért a vadgazdálkodókat terheli a felelősség. A védett fajok kártételeit viszont az állam rendezi, kártérítést fizet a gazdáknak.

A barna medve jogi státusáról és a jogszabályi környezetről *Horváth Rita*, az FM Természetvédelmi Főosztályának munkatársa adott tájékoztatást. A fokozottan védett fajt nemzetközi egyezmények is védik, természetvédelmi értéke 250 ezer forint. Amennyiben bebizonyosodik, hogy a Magyarországon megtelepedő egyed itt is telel, a vacok környékén az illetékes hatóságok együttműködésével védőövezet kialakítására lesz szükség – mondta. A barna medve elejtésére csak abban az esetben van lehetőség, ha emberre támad.

A konferencia zárásaként *Bacsa Béla*, a Nógrád Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatóságának vezetője a faj visszatelepülésével kapcsolatos konkrét feladatokról adott tájékoztatást. Elmondta, hogy azokon a településeken, amelyek határában a nagyragadozó állandó jelenléte már bebizonyosodott, figyelemzéstől táblákat helyez ki a területre leginkább érintett Salgótarjáni Járási Hivatal. A medve jelenléte miatt kialakuló helyzetet kezelni kell, és fontos a lakosság tájékoztatása is: az embereknek tudniuk kell, hogyan viselkedjenek, ha a medve élőhelyén járnak, vagy akár találkoznak is az állattal. A jövőben a hatóság szeretné bevonnai a horgászokat is a munkába. Bebizonyosodott, hogy a medvék egyik fő közlekedési folyosója az Ipolyvölgy, ahol leginkább ők észlelhetik jelenlétét.

Nagy Zoltán, a magyarnándori székelyű Nagyvad Hunting Kft. igazgatója rendszeresen vadásztatja vendégeit medvére Erdélyben és Szlovákiában. A vadászatok hosszas előkészületeket igényelnek, amelyek során vadkamerák kihelyezésével, ezek felvételeinek értékelésével is foglalkozik, így sok információval rendelkezik a fajról, amely ráadásul a kedvenc vadja. Lapunk kérdésére kifejtette, hogy az elsősorban éjjel aktív

Bakó Csaba (balra) és Kalcsó István a patak medrében meglelt juh tetemével – A szerző fotója

Az Etes mellett talált, mintegy 90 kilós medve nyoma – A szerző fotója

A medve fejharapással végzett zsákmányával – Fotó: Bakó Csaba

medvének vannak bizonyos igényei az élőhelyével szemben. Szlovákiai tapasztalatok szerint nagyjából a 600 méteres tengerszint feletti magasságtól érzi jól magát a mi éghajlati viszonyaink között – mondta. Ezek alapján Nógrád megye nem a legalkalmasabb élőhely számára. A vadkamerás felvételeken látszik, hogy a szlovákiai élőhelyeken sok a fiatal példány. Ezek a territóriumait őrző, kifejlett kan medvéktől nem egyformán félnek. Van, amelyik nem különösebben tart tőlük, de olyan is, amelyik elvándorol oda, ahol egyedül élhet. Idén bocsos anyamedve előfordulása is bebizonyosodott, amely szintén a kifejlett kanok elől húzódnak délebbre. A nagy állomány-sűrűség ugyanis stresszeli az állatokat. Nagy Zoltán végül hozzátette: a legnagyobb merénylet az európai barna medve ellen éppen az elvtelen medvevédelem...

Az októberi konferencia utáni napokban egy-egy példány nyomait lefényképezték Karancsberényben, illetve Mátracserpuszta és Istenmezeje között. Ezután Etes határában is találtak medve-

nyomokat, egy kisebb, 80–100 kilós példány hagyta maga után a földút sarában, egy villanypásztor mellett, amelynek a túloldalán szarvasmarhákat és lovakat tart a gazda. Innen légvonalban három és fél kilométerre, Karancseszki-Lászlóvölgyön november első napjaiban aztán be is következett az első medvetámadás.

Bakó Csaba, a Nógrád Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatóságának vadászati és halászati osztályvezetője és Kalcsó István, a Karancsvölgye Vt. hivatásos vadásza társaságában a szerző is járt a medvetámadás helyszínén. Útközben Bakó Csaba elmondta: az első sérült juhot november 3-án találták meg, az állat két nappal később elpusztult. Ekkor gyapjának lenyírása után derült ki, a karmolás és a fognyomok alapján, hogy feltételezhetően medve végzett vele. Az állat tetemét további vizsgálat céljából elszállították.

November 6-án újabb elhullott juh került elő, majd 9-én egy patak medrében további három példány tetemét találták meg. Bakó Csaba a helyszíni vizsgálaton megállapította, hogy az elhullott állatok tarkóján és fején tépőfogaktól származó harapásnyomok láthatók, ami medve támadására utal. A ragadozó a juhok nyakcsigolyáit és koponyáját is megroppantotta, az állatok hátsó részén pedig jól felismerhető karomnyomok láthatók. A medve csak az egyik elpusztított juhból evett. Öt tetemet megtaláltak, de további hét gyimesi racka hiányzik a nyájból. A medvetámadás helyszínén *Jakab Koppány* karancseszki gazdálkodó elmondta, hogy állatai az eset óta nagyon félnek, igyekeznek minél közelebb húzódnai a lakóházhoz. Abban is biztos, hogy a támadások hajnalban vagy kora reggel történtek.

A fentiek után a téli nagyvadhajtasók és terelések is fokozott figyelmet igényelnek az érintett nógrádi, illetve a szomszédos Heves megyei területeken: mind a vaddisznó kutyák, mind a hajtók veszélyes helyzetbe kerülhetnek a medve jelenléte miatt.

A-Faragó Zoltán